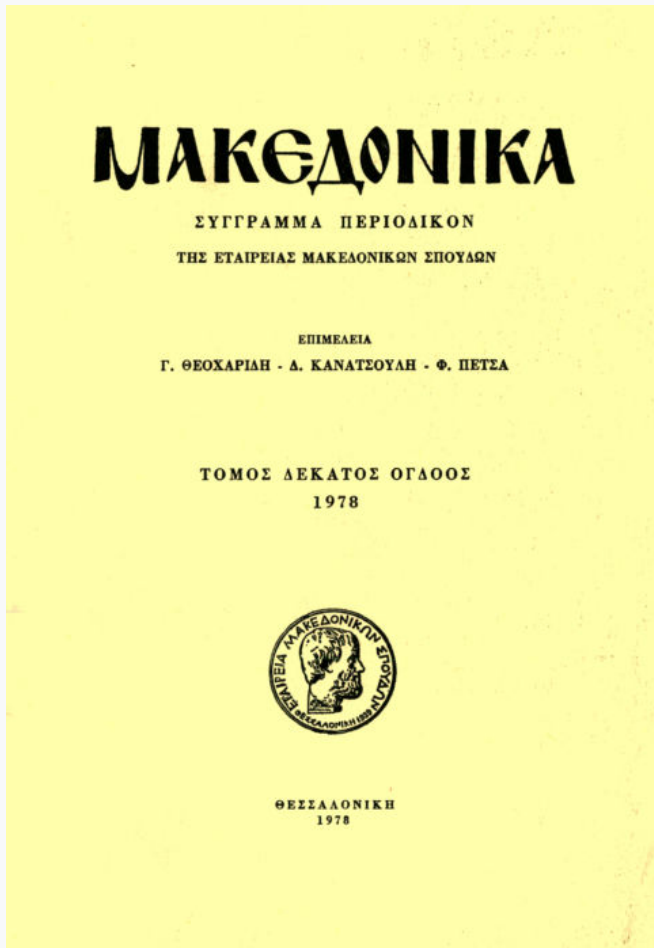

Μακεδονικά

Vol 18, No 1 (1978)

Συμπληρωματικά στοιχεία για το Συνόδη και την Αιμιλία Παπαδημητρίου

Κωνσταντίνος Κ. Παπουλίδης

doi: [10.12681/makedonika.501](https://doi.org/10.12681/makedonika.501)

Copyright © 2015, Κωνσταντίνος Κ. Παπουλίδης

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Παπουλίδης Κ. Κ. (1978). Συμπληρωματικά στοιχεία για το Συνόδη και την Αιμιλία Παπαδημητρίου. *Μακεδονικά*, 18(1), 295–300. <https://doi.org/10.12681/makedonika.501>

Theodore Nicca,	Medecin Ionien
Demetrius Nicca son frère,	» »
Jean Xidiatopoulo	» »
son fils Demetrius	» »

Residens à l'Île de Scopoli

Anastassi Romanza agent de ce Consulat depuis environ 25 années.

Το μεγάλο ποσοστό Έπτανησίων, Γάλλων ύπηκόων, έγκατεστημένων στη Θεσσαλονίκη στά 1810 έξηγγείται κυρίως από τή γαλλική κατοχή στά Ίόνια Νησιά από τὸ 1797 με τή συνθήκη του Campoformio ὡς τὸ 1799 καὶ ἀργότερα με τή συνθήκη του Τίλισι (25 Ίουνίου/7 Ίουλίου 1807). Τότε φαίνεται ὅτι ἤλθαν στη Μακεδονία καὶ εγκαταστάθηκαν στὴ Θεσσαλονίκη ὀρισμένες οἰκογένειες Έπτανησίων.

Ἰδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἵμου

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΠ. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΝΟΔΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΙΜΙΛΙΑ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Στὸ βιογραφικὸ σχεδιάσμα γιὰ τὸ Συνόδη καὶ τὴν Αἰμιλία Παπαδημητρίου ποὺ δημοσιεύσαμε τὸ 1976¹, κυρίως με βάση τὰ σχετικὰ ἔγγραφα ποὺ ὑπάρχουν στὸ Ἀρχεῖο τοῦ Ἰδρύματος Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἵμου², ἀναφερθήκαμε καὶ σὲ μερικὰ ἐλάχιστα γνωστὰ σημεῖα τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως τους, ἀλλὰ δὲν εἴχαμε ἀρκετὲς πληροφορίες γιὰ τὴ βιογραφία τοῦ λόγιου Θεσσαλονικέα καὶ τῆς συζύγου του.

Στὸ σημεῖωμα αὐτὸ δίνουμε περισσότερα στοιχεῖα μετὰ τὰ ὁποῖα συμπληρώνουμε τὸ βιογραφικὸ τους σχεδιάσμα.

α) Σ υ ν ὄ δ η ς Π α π α δ η μ η τ ρ ί ο υ (1859-1921)³.

Ὁ Συνόδης Παπαδημητρίου ἀποφοίτησε τὸ 1878 ἀπὸ τὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Τὸ ἀκαδημαϊκὸ ἔτος 1885-1886 παρακολούθησε μαθήματα στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Τυβίγγης καὶ τῆς Χαϊδελβέργης καὶ τὸ ἀκαδημαϊκὸ ἔτος 1886-1887 ὑπῆρξε στὴ Στενίμαχο⁴. Τὸ 1887 πῆρε τὸ διδακτορικὸ δίπλωμα ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο Erlangen⁵ τῆς Γερμανίας. Ἡ διατριβὴ του τυπώθηκε τὸν ἐπόμενον χρόνον στὴν Κωνσταντινούπολη⁶. Στὶς 28 Ὀκτωβρίου 1888 διορίστηκε διευθυντὴς τῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς στὴν

1. Κ. Κ. Παπουλίδη, Συνόδης Παπαδημητρίου, 1859-1921. Ἐνας ἐλάχιστος γνωστός λόγιος ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη, «Μακεδονικά» 16 (1976) 174-204 (στὴ συνέχεια: Κ. Κ. Παπουλίδη, Σ. Παπαδημητρίου).

2. Ἀρχεῖο ΙΜΧΑ, Φ. ΣΤ 58.

3. Οἱ βιογραφικὲς καὶ ἄλλες πληροφορίες ποὺ ἀκολουθοῦν προέρχονται ἀπὸ ὑπηρεσιακὰ ἔγγραφα τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας τῆς Ρωσίας ποὺ βρήκαμε στὰ Central'ny j Gosudarstvennyj Istoričeskij Arhiv (= Κεντρικὰ Κρατικὰ Ἱστορικὰ Ἀρχεῖα) (στὴ συνέχεια CGIA) τοῦ Λένινγκραντ (Fond 733, 740 καὶ 889) καὶ ἀπὸ ἄλλες ἐρευνές μας.

4. Κ. Κ. Παπουλίδη, Σ. Παπαδημητρίου, σ. 179.

5. CGIA, Λένινγκραντ, Fond 740, Opis' 19, delo 11, ἔγγρ. 5.

6. Kritische Beiträge zu den Scholien des Euripides, Inau-

'Οδησού¹ και στις 5 Φεβρουαρίου 1892 έγινε ύφηγητής της Κλασικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο της ίδιας πόλης². Στις 16 Δεκεμβρίου 1895 πήρε τη ρωσική ύπηκοότητα³. Στις 27 Μαΐου 1896 ύποστηρίξε δημόσια τη διατριβή του για τόν τίτλο του Μαγίστρου της Έλληνικής Φιλολογίας⁴, με θέμα: «'Ο Στέφανος Σαχλίκης και τó ποιήμα του "Αφήγησις παράξενος"»⁵. Στις 20 Μαρτίου 1900 διορίστηκε έκτακτος καθηγητής στην έδρα της Βυζαντινής Φιλολογίας⁶. Στις 27 Μαΐου 1906 ύποστηρίξε δημόσια τη διατριβή του για τόν τίτλο του διδάκτορα, με θέμα: «'Ο Θεόδωρος Πρόδρομος»⁷. Στις 19 'Ιανουαρίου 1909 έγινε τακτικός καθηγητής στην έδρα της Κλασικής Φιλολογίας⁸ και με την ιδιότητά του αυτή, μαθαίνουμε από τά 'Αρχεία του 'Υπουργείου Παιδείας της Ρωσίας, τó άνατέθηκαν τó 1910 καθήκοντα επιβλέποντος της Γραμματείας της 'Ιστορικο-φιλολογικής Σχολής του Νεορωσικού Πανεπιστημίου της 'Οδησού και τó καλοκαίρι τού 1912 άναπλήρωσε τόν κοσμητόρα της Σχολής Belinskij⁹. Τó 1919 πήρε τόν ύπατο τίτλο του άκαδημαϊκού διδασκάλου: 'Η τοπική ύπηρεσία του 'Υπουργείου Παιδείας ('Οδησός) ζήτησε τήν άδεια από τήν κεντρική ύπηρεσία του 'Υπουργείου (Πετρούπολη) νά άνακηρύξει τόν τακτικό καθηγητή Συνόδη Παπαδημητρίου σέ «διακεκριμένο καθηγητή» (Zasluzhennij professor)¹⁰. Χαρακτηριστικό γεγονός της γραφειοκρατικής νοοτροπίας της εποχής είναι και ή παρακάτω σημείωση στόν φάκελλό του ώς δημοσίου ύπαλλήλου: «['Ο Συνόδης Παπαδημητρίου] είναι παντρεμένος με τήν Αιμιλία 'Αντρέεβνα. Δέν έχει παιδιά. 'Η γυναίκα του άνήκει στό 'Ορθόδοξο δόγμα και ζει μαζί του»¹¹. Τέλος, στό βιβλιογραφικό σχεδιάσμα του Συνόδη Παπαδημητρίου¹² θά προσθέσουμε και τά παρακάτω: 1. Τó άρθρο [S.

gural dissertation der holen Philosophischen Facultät zu Erlangen vorgelegt von Synodis Paradimitrii, 'Εκδίδονται τή ύπ' άριθμόν 314 και χρονολογίαν 24 Σεβάλ 1305 [= 1887] άδεια του 'Υπουργείου της Δημοσίας 'Εκπαίδευσέως, 'Εν Κωνσταντινουπόλει 1888, εκ του Πατριαρχικού Τυπογραφείου. Τó τεύχος του έργου πού βρίσκεται στή Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Erlangen έχει τά παρακάτω στοιχεία: Erlangen U. S., 1888-89, No 114. Εύχαριστώ από καρδιάς τόν κ. Kai Brodersen από τó Μόναχο, ó όποιος είχε τήν καλοσύνη νά με πληροφορήσει σχετικά με τή διατριβή του Σ. Παπαδημητρίου.

1. CGIA, Λένινγκραντ, Fond 733, Opis' 15, ed. hran. 1425.
2. CGIA, Λένινγκραντ, Fond 740, Opis' 19, delo 11, έγγρ. 5.
3. 'Ο.π.
4. 'Ο.π.
5. 'Ο.π. Βλ. και CGIA, Λένινγκραντ, Fond 733, Opis' 151, delo 138, έγγρ. 37. Πρβλ. και Κ. Κ. Παπoυλίδη, Σ. Παπαδημητρίου, σ. 195.
6. CGIA, Λένινγκραντ, Fond 740, Opis' 19, delo 11, έγγρ. 5.
7. 'Ο.π. Βλ. και Κ. Κ. Παπoυλίδη, Σ. Παπαδημητρίου, σσ. 198-199.
8. CGIA, Λένινγκραντ, Fond 740, Opis' 19, delo 11, έγγρ. 5. - Βλ. και Κ. Κ. Παπoυλίδη, Σ. Παπαδημητρίου, σσ. 184-185.
9. CGIA, Λένινγκραντ, Fond 740, Opis' 19, delo 11, έγγρ. 5.
10. CGIA, Λένινγκραντ, Fond 740, Opis' 19, delo 11, έγγρ. 4 και 8 [Τó έγγραφο της τοπικής ύπηρεσίας του 'Υπουργείου Παιδείας έχει 'Αριθ. Πρωτ. 3837/386 από 9/2/1919 και τó έγγραφο της κεντρικής ύπηρεσίας, με καταφατική άπάντηση, έχει 'Αριθ. Πρωτ. 265 από 28/3/1919, όπου ó Συνόδης Παπαδημητρίου άναγνωρίζεται «διακεκριμένος καθηγητής» από τισ 5/2/1919].
11. «...Zenat' na Emilii Andreevne Detei ne imeet'. Žena veroisповedanija Pravoslavnago i nahoditsja pri nem» (CGIA, Λένινγκραντ, Fond 740, Opis' 19, delo 11, έγγρ. 5).
12. Κ. Κ. Παπoυλίδη, Σ. Παπαδημητρίου, σ. 193 κ.έ. Εύχαριστώ από καρδιάς

D. Papadimitriju, Mestopoloženie drevnej Odessy (= Ἡ τοποθεσία τῆς ἀρχαίας Ὀδησσοῦ), «Zapiski Imp. Odesskogo Obščestva Istorii i Drevnostej» (= Ἐπετηρίς τοῦ Συλλόγου Ἱστορίας καὶ Ἀρχαιότητος τῆς Ὀδησσοῦ), 30 (1912) 389-395¹, καὶ 2. Τῆ βιβλιοκρισία [S. D.

Εἰκ. 1. Ὁ Σύνδoς καὶ ἡ Αἰμιλία Παπαδημητρίου στὴν εἴσοδο τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς στὴν Κωνσταντινούπολι τὸ 1893. Φωτογραφία τοῦ Ρωμύλου Σπαθάρη

(Ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Κασιάνη Ἐλευθ. Θ., Ἀνδρέας Σπαθάρης, ὁ Φαναριώτης διδάσκαλος τοῦ Γένους καὶ ποιητής, 1837-1901, Ἀθήνα 1976, σ. 22).

τὸν φοιτητὴ F. B. Poljakov γιὰ τὴ βοήθειά του. Ὁ κ. F. B. Poljakov προσφέρθηκε νὰ ἐρευνησεὶ γιὰ λογαριασμό μου παλιὰς ρωσικὲς ἐκδόσεις στὴ Μόσχα.

1. Ἡ Ἐπετηρίδα ἐκδόθηκε μὲ τὸν τίτλο: «Προπεμπτήρια: Sbornik statej, isdannyh Imperatorskim Odesskim Obščestvom Istorii i Drevnostej v čest početnogo člana E. R. fon

Paradimitriou (σέ συνεργασία με τόν P. V. Varneke και τόν M. T. Poprusenko), «Otsyn o sočinenii S. P. Šestakova: «Očerki po Istorii Hersonesa v. VI-X vv. po. R. Hr.» (= Κριτική στο έργο του S. P. Šestakov: Δοκίμιο Ιστορίας της Χερσονήσου τόν 6 με 10 αι. μ.Χ.), «Zapiski Imp. Odeskogo Obščestva Istorii i Drevnostej» (= Έπετηρίς του Συλλόγου Ιστορίας και Αρχαιότητας της Όδησσού), 31 (1913) 131-135.

β) Αιμιλία χήρα Συνόδη Παπαδημητρίου (1863-1953).

Ή Αιμιλία χήρα Συνόδη Παπαδημητρίου ήταν θυγατέρα του Άνδρέα Σπαθάρη¹ και της Φωτεινής Χουρμούζη. Γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη τό 1863. Σπούδασε στο Παρθενωγαγείο «Παλλάς» της Κωνσταντινουπόλεως και είχε Γερμανίδα παιδαγωγό.

Άπό τόν πατέρα της κληρονόμησε τήν αγάπη στην ποίηση². Άργότερα στην Όδησσό φοίτησε στο Όδείο της πόλης. Ό πατέρας της αγωνίστηκε για τήν επάνοδο του Όσκαϊμ Γ΄ στον Πατριαρχικό Όθρόνο της Κωνσταντινουπόλεως τό 1901³. Ήταν λοιπόν «Όσκαϊμικός» ό Άνδρέας Σπαθάρης και ήταν φυσικό νά κάνει γαμπρό έναν άλλο «Όσκαϊμικό» τό Συνόδη Παπαδημητρίου, πού τόσο ευεργετήθηκε από τό μεγάλο Όσκαϊμ⁴. Ό Συνόδης και ή Αιμιλία παντρεύτηκαν τό 1889⁵. Ή Αιμιλία ήταν γνωστή στην κοινωμία της Όδησσού από πολλές συναυλίες πού έδωσε για φιλανθρωπικούς σκοπούς. Γνώριζε, εκτός από τή ρωσική, τή γαλλική και τή γερμανική γλώσσα. Σ΄ όλη της τή ζωή ασχολήθηκε με τή μουσική και τήν ποίηση. Μετάφρασε στα έλληνικά ποιητικά έργα τών Goethe, Heine, Πούσκιν, Λέρμοντωφ κ.ά. μελοποιημένα από τούς Schubert, Schuman, Chopin, Beethoven, Mendelson και δημοσίευσε διηγήματα και ποιήματα στον «Κόσμος» της Κωνσταντινουπόλεως, με τό ψευδώνυμο «Ένδημος», και στο «Νουμά» τών Άθηνών, με τό ψευδώνυμο «Ρήγα Λεγαντή»⁶. Όταν τό ζευγος Παπαδημητρίου έγκαταστάθηκε τό 1919 στην Κωνσταντινούπολη, όπου ό Συνόδης πέθανε τό 1921, ή Αιμιλία δίδαξε τό μάθημα της ώδικής στο Όσκαϊμείο Παρθενωγαγείο από τό 1919 μέχρι τό 1926. Άπό τό 1926

Šterna» (= Προεπιτήτρια: Συλλογή άρθρων, πού εκδόθηκαν από τήν Αυτοκρατορική Έταιρεία Ιστορίας και Αρχαιότητας της Όδησσού, πρós τιμήν του επίτιμου μέλους E.R. von Stern), Όδησσός 1912, σσ. XXIV+413.

1. Ό Άνδρέας Σπαθάρης (πρβλ. και Κ. Κ. Παπouλίδη, Σ. Παπαδημητρίου, σσ. 180-181) ήταν καθηγητής στην Κωνσταντινούπολη. Γεννήθηκε στη Χάλκη τό 1837. Σπούδασε στην Έλληνομπορική Σχολή της Χάλκης και μετεκπαιδεύτηκε στο Βερολίνο. Άπό τό 1859 και ύστερα δίδαξε σ΄ όλα σχεδόν τά έλληνικά εκπαιδευτήρια της Κωνσταντινουπόλεως. Τό 1876 και 1893 εξέλεξε Έθνικός σύμβουλος του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Παντρεύτηκε τή Φωτεινή Χουρμούζη και απέκτησε τέσσερις γιους και μία θυγατέρα. Σ΄ όλα τά παιδιά του έδωσε όνόματα της αρχαιότητας: Όύλιος, Ρωμύλος, Κορνήλιος, Αύρηλιος και Αιμιλία.

2. Για τήν ποιητική δημιουργία του Άνδρέα Σπαθάρη βλ. τή μελέτη του Κασιάνα νη Έλευθ. Θ., Άνδρέας Σπαθάρης ό Φαναριώτης διδάσκαλος και ποιητής, 1837-1901, Άθήνα 1976.

3. Ό.π., σ. 28.

4. Βλ. Κ. Κ. Παπouλίδη, Σ. Παπαδημητρίου, σ. 177-178.

5. Ό.π., σ. 180.

6. Τήν πληροφορία όφειλω σέ γράμμα της κ. Λουκίας Σπαθάρη από τήν Άθήνα με ήμερομ. 13 Δεκεμβρίου 1956 στον άξιμνηστο Γ. Μαμέλη, Επίτιμο Γενικό Έπιθεωρητή Μέσης Έκπαίδευσως. Πρβλ. και Κ. Κ. Παπouλίδη, Σ. Παπαδημητρίου, σ. 181.

μέχρι τὸ 1939 δίδαξε τὸ μάθημα τῆς ᾠδικῆς στὸ Γυμνάσιο τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως¹. Πέθανε στὴν Ἀθήνα τὸν Ἰούλιο τοῦ 1953, σὲ ἡλικία 90 ἐτῶν².

Στὰ γηρατεία της, μόνη στὴν Ἀθήνα, ἡ Αἰμιλία Παπαδημητρίου, κάπου στὴν ὁδὸ Ἀντιοχείας καὶ μετὰ στὴν ὁδὸ Μιχαὴλ Βόδα, ἔγραφε ἢ ἴδια καὶ μετάφραζε στὰ ἑλληνικὰ διάφορα ποιήματα. Οἱ βιοτικὲς ἀνάγκες, ἡ νοσταλγία τοῦ παρελθόντος καὶ ἡ καλλιτε-

Εἰκ. 2. Ἡ Αἰμιλία χήρα Συνόδη Παπαδημητρίου σὲ ἡλικία 88 ἐτῶν

(Ἀπὸ τὰ Ἀρχεῖα τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, τμ. IV, Ἀριθ. Α/22428/1951)

χνική της φλέβα ἄφησαν μερικὰ σημειώματά της, τὰ ὁποῖα ἔθεσε στὴ διάθεσή μου, ὅπως ἀνάφερα παραπάνω, ὁ ἀείμνηστος Γ. Μαμέλης. Ἐς δοῦμε μερικὰ χαρακτηριστικὰ δείγματα:

Μιά εἰκόνα τῆς ζωῆς της μᾶς δίνει στὸ παρακάτω σημεῖωμά της:

1. Πρβλ. καὶ Κ. Κ. Παπουλίδης, Σ. Παπαδημητρίου, σσ. 192-193.

2. Ὁ.π., σ. 193.

*Κι' ἐγὼ πὸν ἤμοννα τ' ἀηδόνι
κάθομαι κουφή και μόνη
ὡς τοῦ Βόδα τοῦ Μιχάλη
κάποιο στίτι πὸναι χάλι...*

Ἄς δοῦμε ἓνα ποίημα τοῦ Πούσκιν μεταφρασμένο στὰ ἑλληνικά ἀπὸ τὴν Αἰμιλία Παπαδημητρίου:

Πανέμορφη μὴν τραγουδᾷς

*Πανέμορφη μὴν τραγουδᾷς
ἀνατολίτικα τραγοῦδια,
γιατὶ θυμίζον μακρονές
ἀχρογιαλιές και τὰ λουλούδια.*

*Ὁμιέ! ξυπνᾷς βαθειά στοῦ νοῦ
μὲ τὰ τραγοῦδια σου τὰ λαῦρα,
βονὰ και φῶς τοῦ φεγγαριοῦ
και κάποιας κόρης μαῦρα μάτια.*

*Τὰ αἰθέρια πέπλα πὸν φορᾷς
μοῦ κρῖβον τὴν ἀχρη σκιά της,
μὰ τραγουδᾷς και φλογερὴ
φεγγροβολεὶ πάλ' ἢ ματιά της.*

*Πανέμορφη μὴν τραγουδᾷς
ἀνατολίτικα τραγοῦδια,
γιατὶ θυμίζον μακρονές
ἀχρογιαλιές και τὰ λουλούδια.*

Τέλος, εἶναι χαρακτηριστικὸ τὸ παρακάτω δίστιχό της πὸν γράφτηκε τὸ Δεκέμβριο τοῦ 1948, ὅταν ἦταν 85 ἐτῶν:

*Κι' ἂν γράφω και καμμιά φορὰ δυὸ εἶθυμα λογάκια
εἶναι πὸν κρῖβον πιὸ βαθειά τὰ τόσα μου φαρμάκια.*

Ἰδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἴμου

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Κ. ΠΑΠΟΥΔΙΑΝΗΣ

ΑΝΑΜΝΗΣΤΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ (ΕΝΘΥΜΗΣΙΣ)
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΕΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1759

Εἰς τὸ τέλος τῆς χειρογράφου ἀκολουθίας τῆς ἁγίας μάρτυρος Ἱερουσαλὴμ και τῶν τέκνων αὐτῆς Σεκένδου, Σεκενδίνου και Κεγούρου, τῆς ἀποκειμένης εἰς τὸ Τμήμα Χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης (ΕΒΕ, Suppl. 2743, χρονολ. 1759, φ. 84^ν) ὑπάρχει σημεῖωμά τι, τὸ ὁποῖον ἐγράφη ὑπὸ ἀγνώστου και ἀναφέρεται εἰς τὸν κατὰ τὸ ἔτος 1759 ἐπισημβάντα εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν ἰσχυρὸν σεισμόν (εἰκ. 1). Συμφώνως πρὸς τὸ ἐν λόγῳ